

LIETUVA

Nr. 25

CHICAGO, ILL., PETNYCZIA, 24 Sejos (June) 1898 m.

Metas VI

ENTERED AT THE CHICAGO, ILL. POST OFFICE AS SECOND CLASS MATTER.

The Lithuanian Weekly

"LIETUVA"

Published at Chicago, Ill., every Friday

Executes all kind of Job. Printing and translating in Lithuanian, Polish and English languages.

Subscription \$2.00 per year.

All communications must be addressed to

A. OLSZEWSKI,

924 33rd St., Chicago, Ill.

Sub-Sta. No. 60.

Nedėlinis laikraštis

"LIETUVA"

Išleista kas Petnyčia Chicago, Ill.

Kasuoja ant metų:

AMERIKOJE.....\$2.00

UŽMARE.....\$3.00

"Lietuvos" spausdintu spausdina visokius Knigas, Konstitucijas, ir visokius kitus drukus lietuviskais, lenkiskais ir angliskais. Darba atlieka gražiai ir pigiai.

Užsirašant "Lietuvą" ir prisijungiant pinigų už ją, kaip ir su visais kitais laikais, "sada reik uždegti žiotis atidaryti."

A. OLSZEWSKI,

924 33rd St., Chicago, Ill.

Sub-Sta. No. 60.

Politiszkos žinios.

Karė Amerikos su Ispanija.

Amerikonišką laivynę vėl bombardavo miestą Santiago, bombos daug nelaimių pagimdė. Turbut daug žmonių tapo užmušty, jeigu ispanijonys ant twirtynės Morro Castle nuleido žemyn iki pusei lazdos savo vėlavą. Išlipe ant kranto amerikoniškai laikosi ticia iszkastose grabėse po užlangą suvijo nuo amerikoniškų laivų. Apie Guantanamo susirinko jau į pagelbą amerikoniškus kubieciai. Paimti į nelaisvę ispanijonai sako, kad mieste Santiago truksta ispaniskai kariaunai maisto, kadangi nuo jurių privežti nedaleidžia amerikoniška laivynė, nuo žemės gi keliai kubiečių užstoti. Jeigu amerikoniškai dar iki šiol miesto neužėmė, tai tikt todėl, kad nėra tiek kiek reikia žemės kariaunos. Nors ant reikalavimo admiralo Sampsono žadėjo dar pereitį ketvergą atsijsti prie Santiago žemės kariauną isz Key West, ant pervežio kariaunos buvo parengti laivai, bet Sampsonaukiamo pastiprinimo ne gavo, todėl ir miesto nebuvo su kuom užimti. Amerikos laikraščiai, ypač gi teip wadinai geltonieji, kurie teip praprat visokias melagystes platinti, pradeda dabar rugoti ant karės wedomo. Jie pats pagarsina savo iszratus karės wedomo planus, kadangi Amerikos wadovai tų jų planų ne pildo, wisai juos apskundžia ir kaltina. Kad karė traukiasi isz palengwo, tas tiesa, bet kokios to palengwumo priežastys, apie tai gal žinoti wien karės wedėjai, o ne laikraščiai ypač gi ne laikraščiai, praminti geltonaisiais, kurie jau seniai wisų guodone nužudė.

Pereitį sanwaite buvo pagarsinta, kad karės wedėjai rengiasi užpulti ant syk su žemės kariauna ant Kubos ir ant Porto Rico, bet iki šiol Amerikos žemės kariauna dar wis stowi sutraukta pietiniuose sztetuose. Karei wisai ekundziasi, kad juos prastai maitina. Isztirima tų skundų pawedė tų sztetų gubernatoriams, kur stowi kariauna. Amerikos laivy-

nė užpuldinėjo ant Kubos ir Porto Rico pakranczių ant suradimo geriausiai tinkanczius wietos ant isalipimo kareiwiams. Ji perei tikrino, kad krantai wisur iszpanijonų sudrutinti ir iszilgei jų wisur yra iszpaniską kariauna, pakranczių kubiečiai niekur neturi. Silpnai gal iszpanijonys stowi prie Santiago; czia dabar atplaukė jau ir Amerikos žemės kariauna.

Ant Filipinų, prie Manilles iszpanijonys silpniausiai laikosi. Iszpaniską generaliską gubernatoriaus Augusti szejmyna pateko į maiztinių rankas; jis pats, nuo žemės apstotas maiztinių, nuo jurių laiwynės ad miralo Dewey, pawedė apgyni mį miesto kitam jenerolui, o pats isz Manilles pasitraukė. Iszpaniskas karės ministeris tų jo paitraukimą aiszkina tuom, kad jis keliauja ant kitų salų, kur gywentyjai dar iszpanijai pralaukus, parengti apgynimą, jeigu ant jų amerikoni bandytų užpulti. Manille maiztinių isz wisų pusų apstota. Neutralizacijos wiespatystės į portą siunčia wis daugiaus kariskų laivų. Wokietija turi czia jų keturis, atsiųnczia dar du nauju. Amerikoniškai laikraščiai, ant laimės wienok geltonieji, negalinti be molo apsieiti, praneša buk admi miralas wokiskos laiwynės, Didierichs, gawo nuo sawo rando priskaymą, jeigu tik maiztinkai, užpuolę ant miesto Manilles, arba dabar nuskrastų kokiu nors budu neutralizkų wiespatystę, czia pawaldinius, iszodyti wokiskus jurinikus ant kranto ir užimti miestą Manillę. Amerikoniška žemės kariauna, iszsiųsta į pagelbą Deweyui dar czia neatėjo, todėl Dewey negalėtų prie szintiesi iszlipimui wokiečių ir jie iszlipę, žinoma, kad jau nepasitrauktų. Londono wė laikraščiai pranešė, buk Wokietijos ciecorius iszstare, kad kol jis yra Wokietijos ciecoriumi, amerikoniškai negawę Filipinų. Žnių tų tojauš paantrino Amerikos geltonieji laikraščiai. Jeigu wienok Wokietijos ciecorius galėjo ką panašaus isztarti, tai wisgi apie tai pirmiausiai butų dažinoję wokiskai laikraščiai, o ne angliskai, arba reporteriai amerikoniškų geltonųjų, kurių Europoj nė joks augstesnis urėdnykas ne priims, apie ciecorių gi ne gal buti nė kalbos, kad tasai tokiems reporteriams apie sawo mierius pasakotų.

Londono laikraščiai wėl praneša, buk Maskolija, apart kariskų laivų ešanczių ant Didžiojo oceano, priskakė luosnoriskai sawo laiwynę, plaukinėncziai tarp Odosos ir Wladiwostoko, paimti kanuoles Wladiwostoke ir apginkluoti laiwus teip, kad jie tikty į karę kaip kreiseriai ir kad jie pasilikty užimtuose nuo Chinų portuose, kol karė Amerikos su Ispanija nepasibaigs. Laiwai tie mat ešą paskirti ant apgynimo maskoliskų reikalų ant Didžiojo oceano. Kur wienok yra tie reikalai, kurių apgynimui nori užsiimti tie laiwai, laikraščiai nepaduoda. Kiek teisybės yra tuose pranešimuose, sunku įspėti; greiciaus jie tokius paskalus ticia paleidžia ant pasėjimo didesnių nesutikimų tarp Amerikos ir Europos kietėmio wiespatystę.

Wokietija.

Apie rinkimus isz atėjusių žinių negalima dar nieko spėsti ar lietuviams pasisekė szj kartą iszrinkti sawo pasiuntinį ar ne, kadangi daugelyj wietų reiks dar balsuoti tarp gawusių daugiausiu balsų kandidatų. Pirmuose rinkimuose lietuviai sawo kandidato ne iszrinko. Iki szio iszrinko: 38 konserwatywus, 10 rando partijos, 85 centrum arba katalikų partijos, 5 pasiuntinius reformos partijos, 10 nacjonal liberalų, 1 laiswamųjų susiwenijimo, 1 laiswamųjų žmonių partijos, 1 dwardonių arba agrarijų partijos, 34 (taigi tiek kiek buvo pereitime parlamente) socialistų, 13 lenkų, 1 danietį, 9 laukinius taigi neprigulinczius nė į jokių partiją pasiuntinius. 188 apskričiuose turės but dar rinkimai tarp gawusių daugiausiu balsų kandidatų, tarp kurių yra 90 socialistų kandidatų. Jeigu isz jų pereitų tikt trečzdalis kandidatų, tai ir teip po katalikiskai partijai socialistai turės daugiausiu pasiuntinių. Rando kandidatai perejo labai mažai. Todėl wisai rando užmanymai rems ant priitarimo katalikų partijos ir socijalistų. Kadangi wienok dabartiniai Wokietijos ministriai yra socijalistų priesais, todėl jie rando užmanymams niekada nepritar; reiks todėl ministriams melkti paramos katalikiskos partijos pasiuntinių. Tie wienok dykai randu nei nepritar; todėl Wokietijos randui atseis daryti paliosawimata ikams ir klerikalams.

Prancuzija.

Per paskutinius rinkimus Prancuzijoje, teip k-ip ir Wokietijoje, į parlamentą iszrinko daugiaus rando priesų negu jau pritarianczių. Ant pirmo susirinkimo pasiuntiniai atmetė rando užmanymą ir tiesiog priakė ministriams pasi traukti nuo sawo wietų. Ministerija Melino, kuri nuo laiko karės su Wokietija, isz wisų buwusių Prancuzijoj ministrijų, ilgiausiai užsilakė, turėjo pasitraukti nuo urėdo. Prezidentas priėmė atsakymą Melino ir jo draugų, tikt jo praszė palaikyti urėdus, kol kiti ministriai ne susiras. Prezidentas praszė wisų žymesnių prancuzų, buwusių ministrių, parinkti naują ministeriją, bet wisai atsiskakė tų iszpildyti. Mat nėra Prancuzijoj norinczių ministriais pastoti, kadangi malto, bad neilgai ministriai galėtų sawo wietas palaikyti. Amerikoj antai prezidentas iszsiirenka sau ministrius, bet jo iszrinkti, nors butų ir niekiaus, nors jie kaip tai Amerikoj atsitinka, butų pirke tiesiog urėdą, tautos iszrinkti kongreso pasiuntiniai ne turi tiesos jų nuo urėdų praszalinti; Prancuzijoj yra kitaip: czia teipogi prezidentas reuka ministrius, bet jeigu jo iszrinkti tautos reprezentantams ne patinka, jie gal juos nors ant rytojus praszalinti, atmesdami jų užmanymus, arba užgirdami nepasitikejimą. Isz tų tiesų Prancuzijos parlamente per tankiai pasinaudoja.

Paskutinės žinios paduoda, kad ant galo pasisekė prezidentui prikalkbėti Sarriengui, kuriai sutiko paimti urėdą ministrijų pirmsedzio ir pasijieszkoti sau atsakančius ministrius. Tokiu budu ministrijų pirmsedžiū bus Sarrien, ministrių južrubežinių dalykų Freycinet, kuriai jau ne wieną kartą buwo ministrius, Ca vaignac karės ministrius.

Balkanų pussalis.

Turkija pradėjo jau traukti sawo kariauną isz Tassalijos, kurį, pagal Europos wiespatystę, nutarim, turi sugrąžinti Grekijai; traukiasi wienok labai pailengwa, matomai daro tų tikt su priewartu.

Szja wasarą Wokietijos ciecorius rengiasi atsilankyti į Palestinę ir į Syriją. Sultanas prisakė

dabar taisyti wisus kelius apie Jeruzolimą, kad Wilhelmui butų paranku jais wadinėti.

Angliskai laikraščiai praneša, buk tarp Serbijos ir Bulgarijos užgimė nesutikimai, kuriuos ticia palaiko buwę Serbijos kariaunai Milan, seniaus iszwytas, dabar gi czia wėl sugrįžę. Milan mat nori isz tų nesutikimų pasinaudoti ir paimti waldžią wėl į sawo rankas.

Albanijoj užgimė wėl maiztai. Ant suwaldymo pakilusiu albaniečių sutraukė czia daug turkiskos kariaunos. Tarp maiztinių ir kariaunos buwo jau keli karszi muzikai. Kaip praneša isz Cetinijos, prie Berane, ant Montenegro rubežiaus, atsitiko smarkus muszis tarp albaniečių ir turkiskos kariaunos, kuriai traukėsi iki nakičiai. Platesnės žinios mat tų m-žj dar ne atėjo. Matomai turkai tapo albaniečių sumužti, kadangi paskutiniai tuojauš potm užpuolė ant stacziatikiskų klesztoriaus Giurgejewo. Moterys su waikais bėga isz maiztų apimto apskricio į Montenegro. Pereitos subatos diena maiztinkai užpuolė ant turkiskos twirtynės Berane, bet užpuolimą ka uolių suwiais nususė. Kiek prie to žmonių užmusė, dar nežinia. Waldžios ant pagelbos Beranę užsadarusiems turkams isziuntė tris kariaunos batalionus isz Uskub ir wieną isz Diakowos. Isz Konstantinopoliaus isziuntė su twirta kariauna Sidą Edding papza ant suwaldymo pasikelsių albaniečių.

Maskolija.

Užtojauš ant -osto dabartiniam carui, wis nuo jo laukė paliosawimų, ne tikt mes, bet ir jo nawa umylėti maskolikai tikėjosi su laukti didesnę liuosybę, tuom tar pa caras Mikalojus toks jau des potas neužkezciantis wisokios liuosybės kaip ir jo tėwas, tuom dar nuo tėwo skiriasi, kad jis neturi sawo nuomonų, todėl juom augstesni urėdnykai pasinaudoja wien kaip įnagi. Laikraščiai Maskolijoj niekada neturėjo dides liuosybės, liuosos atminties Aleksandras III teip juos, tame ir maskolizkus, suwaržė, kad rodosi labiaus suwaržyti negalima. Tuom tarpu prie caro Mikalojaus juos suwaržė dar labiaus. Maskolizkus laikraštis "Ruskiya Wiedomosti", už rinkimą paszelpos baisiai maskoliskų waldžij nu skriaustiems sektantams duchoborams likosi ant pusės metų wisai uždarytas. Peterburge yra ciecoriską ekonomiską draugystę, į kurią priguli wisoki augsteszais urėdnykai. Tos draugystės susirinkimuose perkatinėja liuosai wisokius klausymus; kadangi susirinkimuose ima dalywų augsteszais urėdnykai, tai jiems kalbėti nieks ne gal drausti. Apie kalbas ant tokių susirinkimų pindawo žinias maskoliskai laikraščiai, dabar ant syk wis reaktorai gawo cirkuliariską raztą Maskolijos widurių ministrio, kad ant toliaus laikraščiams ne wale nieko talpinti apie perkatinėjimus ciecoriskoj ekonomiskoj draugystėj klausymus. Tai mat tikrai maskolizka liuosybė!

Gywentojai Kauno gub. pagal jų tikėjimą.
Pagal paskutinę, iszleista Kauno statistiską komitetą, "Pamiatiną Knizką", Kauno gubernijoj yra wis 1705403 gywentojai. Tame skaitlyje yra: 1239330 katalikų, 326929 žydai, 50217 liuteronų, 47160 stačiatikių, 27477 maskoliai sentikiai, 11758 kalwysai, 2140 mahometonų, 407 baptistai, 268 karaimai. Kaune gi daugiausiu yra žydų, nes 32553, antą wietą užima maskoliai stačiatikiai, kurių czia yra 15530, katalikų gi yra 10888.

Isz Lietuwos.

Didelis gaisras.

23 d. Gegužio, kaime Užažerų, Osowinkos walszcziaus, Kobrinio paw., Garteno gub., siautė didelis gaisras. Ugnis isznaikino 19 namų, 40 twartų ir 8 klounus ir 8 swirnos su wisais krutanczius gywentojų turtais. Blėdį ugnies padarytą skaito ant 17357 rubl. asekurowa buwo wos ant 5765 rublių.

Orai Lietuwos.

Orai Lietuwos gražus, kartais palyja, szilta. Lytus pataisė laukus sėjimas wasarajaus pasibaigė. Wisur laukai iszrodo dailiai. Smarkus lytus iszilgai Liepojaus geležinkelio linijos, Telszių paw., pagimdė twanus, kurie diktai blėdies padirbo laukuose. Ledai buwo tulose wietose Zarasų ir Panewėžio pawiecziuose.

Nauja moksloinė.

Wilniuje, nuo ateinanczių mokslo metų tampa atidaryta nauja moterizka progimnazija ir prie jos mergaizijų pensijonas. Nauja moksloinė bus isz keturių klasių, apart to prie jos bus ir žemesni kursai. Progimnazija tai wienok ne rando parengta, bet privati-zka. Patilpi į Rubcowo namuose ant Botaniskos ulyczios.

Komisija tirinėjanti Baltiskų jurių krantus.

Nuo tulo laiko užtėmyjo, kad krantai Rygos užtakos kyla, dailis užtakos nuo Kurszės darosi wis negilesni, jurių dugnas mainosi ir tas pawojingai atsiliepia ant jurinkystės. Ant isztirimo priežaszčių tokio apsiereiskimo, maskolizkus randas parengė tam tikrą, susidedaczią isz moksleizkų komisiją, kuriai prisakyta surasti pamatas ant praszalinimo tų priežaszčių.

Ledai.

25 d. Gegužio, Wolkowisko pawietij, Garteno gub., siautė baus ledai; perejo jie nuo miestelio Berestowicz, prie Dinkowio ir kitus kaimus Rosso walszcziaus; ledai buwo wisztos kiauszinio didumo ir užklojo žemę ant pusės masto storai. Nė žmonių, nė gywulių rods jie neužmusė, bet iszdaužė jawais užežtus laukus kaimų: Dinkowicz, Ignatowicz, kaimo Szawkų ir dworo Szawkų.

Gywentojai Kauno gub. pagal jų tikėjimą.

Pagal paskutinę, iszleista Kauno statistiską komitetą, "Pamiatiną Knizką", Kauno gubernijoj yra wis 1705403 gywentojai. Tame skaitlyje yra: 1239330 katalikų, 326929 žydai, 50217 liuteronų, 47160 stačiatikių, 27477 maskoliai sentikiai, 11758 kalwysai, 2140 mahometonų, 407 baptistai, 268 karaimai. Kaune gi daugiausiu yra žydų, nes 32553, antą wietą užima maskoliai stačiatikiai, kurių czia yra 15530, katalikų gi yra 10888.

Parduoda Werkus.

Netoli Wilniaus yra puikus dwaras Werkai, prigulintis Wokietijos kanclerijai, kurį jis, kaip po swietimas pawaldinys, ne gali palaikyti, maskolizkus randas jam pailgino wien laiką ant iszpardawimo dwarų. Dabar, kaip praneša maskoliskų laikraščiai, wisi dwarai ne parduoti; taigi: Werkai, Lubeza ir Nalibokai, su daugybę mžesnių dwarelių, ir su didelėmis girioms, tapo jau parduoti. Wisus pirkio Odosos bankierius Trabutti.

Jaunų Baptistų Unijos seimas

bus Buffaloy. N. Y., 14—17 Liepos, ant kurio Nickel Plate geležinkelis pardawinės tikietos pigiaus negu wis kiti geležinkeliai. Turinti reikalus į Buffalo, dabar gali suwazinėt už labai pigius pinigus. Tegul atsiszaukia prie Generaliskio Agento J. Y. Calahan, 111 Adams St., Chicago, Ill., o tikietus gaus labai pigiai. Telefonas Main 3389.

Musų ponai parduoda dvarus maskoliams.

Szimet diktai lenkiskų dwartų tapo maskoliams parduotų: broliai Hryskiewicziai pardawė maskoliams dwarą Dachow, Reseinių paw., ir Skinderiszkų, Kauno paw. Kunigaikstis Gedraitis pardawė dwarą Glinciszkius, Trakų paw. Apart tų, į maskolų rankas perejo dwarai Burbiszkiei Liewoniewskio ir Florjaniskio Hryncowycziaus, Reseinių paw. Musų dwarpuniams mat ne rupi apgynimas Lietuwos žemės nuo maskolų.

Išzdegė dwarelis.

Senapilės pawietij, Suwalkų gub. 14 d. Gegužio iszdegė dwarelis Boczenikėliai, prigulintis Traudsolditui. Ugnis isznaikino tarnų namus, twartus ir wisokius padarus ir beruų daiktus. Prie to sudegė ir daug naminių gywulių. Blėdį ugnies padarytą skaito ant keliolikos tukstanczių rublių.

2 d. Sejos, ant Szepitolinės ul., Wilniuje, užsdegė Mianowskio namai. Rods subėgę ugnagesiai ugoj užgesino, bet ji wisgi pridirbo ant kelių tukstanczių rublių blėdies, užgawo ir ksiminystoj stowinczius Jakobsono namus. Ugojje prażawo už kelis szimtus rublių krutanczių gywentojų turtų.

Sodaunikystės draugystė Panewėžij.

Tuli dwarpuniai ir sodaunikai Panewėžio pawieczio, Kauno gub., atsiliepę į Wilniaus jeneralgubernatorių su praszynu daleisti sutwerti czia sodaunikystės draugystę. Jeneralgubernatorius, jam pritaromas, nusintė minėtą praszymą ant užtwirtinimo žemdarhytės ministriui, kuriai, kaip sako, dawė jau sawo daleidimą. Mums rodosi, kad jeigu tikt Lietuwos apszwiestunija daugiaus turėtų drpsos, mažiaus tinginiautų, o labiaus rupintusi apie wisokius žmonių reikalus, į galėtų teipogi "nuo waldžij szj tą iszderėti. Jai tylini, žinoma, kad peczios waldžios nieko neduos, kadangi jos rupinasi wien apie maskolų ir maskolystės reikalus.

Musztynės sinagogoj.

Wilniuje, žydiskuose maldos namuose Zakso; tarp susirinkusių žydų užgimė musztynės. Žydų sinagogose mat yra budas, kad tas turi tiesą teip wadinamp "torą" skaityti, kas brangiaus užmokos. Norinti skaityti atsirado durturingas ir neturingas; neturingasis paėmė wirsų, kadangi beturtis užmokėjo brangiaus. Isz to užgimė isz pradžių barnys, toliaus prieszinikiai isztikro jau gerai susistumdė, prie ko prisidėjo ir kiti žydai. Paszaukė policiją, bet atėjęs komisorius, pamatęs, kad czia bara-i už grynai tikėjimiskus reikalus, atsiskakė į tuos reikalus kiztiesi ir pasitraukė isz sinagogos. Žydėliai, niekeno ne stabdomi, teip ilgai stumdėsi, kol pailso. Susigrudime ne wienam nutraukė skwerp, kaip kitam atsejo pantaplus palikti.

Jawų prekės.

Pereitą sanwaite už jawus moka Wilniuje: už pudą rugių 75—78 kap., awižų 85—95 kap., griukų 78—80 kap.; už pudą szwiežio nesudyto swiesto 10 rub. 20 kap.—10 rub. 50 kap., sudyto 8 rub.—9 rub. Pudas szieno 27—30 kap., sziaudų 22—23 kap. Už swarą baltos duonos mokoje: Baltstogė (Bielostoke) 4 kap., juodos 3 kap.; Lietuwiskame Braste: už swarą baltos 3½ kap., juodos 2½ kap.; Minske už baltą po 3½ kap., juodą 2½ kap.; Wil-

niuje už baltą po 3½ kap., už juodą 2½ kap.

Liepojuj už lietuwiskus jawus mokoje: už rugius senus 75—78 kap. už pudą, už szwiežius 78—79 kap., už szwiežius sunkius 79—80 kap. Kwecziiai seni 105—120 kap., szwieži widutiniai 128—134 kap., szwieži geresni 135—136 kap. Awižos widutinės 81—84 kap., geros 85—87 kap., geriausios 88—90 kap. Žirniai 73 kap. Pupos 74—78 kap. Kwietynės klynės 56 kap. pudas.

Pritalkymas ozono.

Dabar talpinamoje "Lietuwos" Geografijoj mes sawo laike paminiame, kad gasas oxygenas, esantis musų ore, po įtekme elektrikos persikeicia į ozoną; taigi jis yra tai oxygenas tikt perkeistas elektrikos, kuri j-m suteikia naujas ypatybes. Ozoną dabar padirba dirbtužėse ir juo toliaus, juo didesni jis randa pritaikymą. Daugiausiu jo sunaudoja ant baltinimo wisokių drobių, kę iki szio atlikdawo su pagelba wisokių szarmų, chlorinųjų kalkių ir saulės spindulių, po įtekme kurių musų ore darosi ozonas. Kaip tikt ozoną pradėjo dirbti dirbtužės, jį pradėjo wartoti ant baltinimo wisokių daiktų, kaip antai: drobių, geltono waszko, pageltusių nuo senatvės iszdirbimų isz sloniaus kaulo ir kitokių daiktų. Pirmiausiai daiktus, kuriuos nori iszbaltyti, mirkina szarme isz chlorinųjų kalkių ir paskui padžiauja juos ozonuotame ore, kuriame yra ir amijako garai; ozonas czia užstoja wisai saulės spindulius. Tas naujas baltinimo budas yra daug geresnis už seną, ozonas į septynias walandas atliekų tų, ant ko saulės spinduliams reikia 4—5 dienų. Kiekwiena audėja žino, kad prie baltinimo audimų, jeigu wasaros laike, laike baltinimo mažai buwa suleutų dienų, audi mai nesiduoda priderancziiai iszbaltyti. Wartojant prie baltinimo ozoną, saulės spinduliai nereikalingi, jų darbą geriaus ir greiciaus atlieka ozonas, aušimai buwa daug baltesni negu prie seno baltinimo budo. Apart to, ozonas randa ir daugiaus pritaikymų: jį wartoja prie gydymo plaučių ligų, prie iszwalymo walgio produktų nuo wisokių wodingų, ligas gimdanczių medegų ir bakterijų, kurias jis užmusza, isznaikina teip, kad walgio produktai pastoja wisai sweiki. Apart to, jį wartoja ant iszwalymo ne sweiko oro, kuris po įtekme ozono stoji saweiu. Ozonas buwo pritaikomas prie pagerinimo aromato, taigi kwapo kawos, tabako; po įtekme ozono paprastas smirdintis tabakas persikeicia į kwepiantį, brangų; isz ozono, ant pagerinimo tabako pasinaudoja cigarų fabrikantai; wartoja jį ant pawertimo kę tikt padirbto wy-nu, degtinės ir senų; po įtekme ozono tie gėrymai įgauna wisas ypatybes brangių senų wynų ir degtinų. Ozonas randa pritaikymą ir žemdarbystėj ir prie gywulių auginimo, pagerina jis gywulių paszarą, naikina priplėkimą miltų ir kitokių produktų.

Naujas trukys į Buffalo.

Nickel Plate geležinkelio trukis No. 6 su miegojimo wagonais iszsważiuoja kasdien 2:55 walan-3ą po pietų isz Van Buren St. Depot ir pribuna į Buffalo ant rytojus 7:40 ryto. Isz Buffalo eina į New Yorką keliu Lockawanna, į kurį pribuna antą wakarų. Szio geležinkelio kas dien iszsważiuoja 3 trukiai, kurie eina į Fort Wayne, Cleveland, Erie, Buffalo, New Yorką ir Bostoną. Prekės pigesnės nė kitų geležinkelių. Offisas 111 Adams St. ir Auditorium Annex. Telefonas Main 3389.

Isz Amerikos.

Isz Klondikes.

Kanadiskos policijos inspektorius isz Dowson City, Constantine, atsiuntė Kanados randui žinias apie Klondikės aukso kastyne; isz tų žinių matyt, kad sanlygos Klondikėje ne teip puikios, kaip apie jas garsina po laikrasčius Amerikos spekuliantai. Claimsų, taigi vietų aukso kasimo, yra dabar Klondikėje su virszum 5000, bet tas wisai ne reiskia, kad juose butų auksas, kadangi dauguma jų sutvėrė godus ant uždabio kokių nors budu spekuliantai: jie i tokius claimsus tyezia priberia, isz kitur atgabena, kelis tonus auksinės žemės ir iszsidirba laisnė. Daugume tokių claimsų aukso kasimas daugias kasztuoja negu vertė iszkasto aukso. Wisę vertę iszkasto 1896—1897 m. aukso Klondikes apskritij Constantine iszskaito tikt ant 3 milijonų doliarų, isz ko 1 milijonas tapo i kastyne idėtas, taigi pelno liko tikt 2 milijonai doliarų. 1897—1898 m. iszkasė jo ne daugias 5—7 milijonų doliarų vertės. Darbinijų uždabnis 1897 m. buvo po 15 dol. ant dienos, dabar gi, kadangi jų daug suwaziawo, darbo prekės nupuolė. Pereitą žiemą, negalint priversti walgio produktų, aukso ieszkotojai tiesiog badę kentė; wežamus i Klondikę produktus per Suwienytų Wieszpatszių Alaskos dalį, aukso ieszkotojai ant Yukon upės weržte paveržė. Klondikėje daugiasiaisi aukso ieszkotojų yra isz Suwienytų Wieszpatszių, bet tokių, kokius kiekwiena wieszpatszių priwalo isz sawo rubežiu, kuo greiciausiai prasralinti, rodosi, lyg kad tie aukso ieszkotojai butų wien pabėgėliais isz kalinių. Yra terp jų wisokių nusidejėlių, jais priksimsti wisi esanti kaliniai. Netruksta terp jų prigawėjų, loszių, wagilių ir žmogžudžių. Tokioje draugystėje todesni ieszkotojai arba turi pawirsti i tokius jau nedorelius, arba turi wisai prazūti.

Amerikos iszwežimas ir atwežimas in Amerika.

Gegružio mėnesij szių metų Amerika iszgabeno sawo taworų i kitus krasztus isz wiso už \$110 236 205; pereitą gi metų, per tą patį laiką, iszgabeno tikt už \$77 871 276, taigi szių metų iszgabeno už 32367930 daugias. Atsigabeno gi taworų isz swetur už \$53258 847, taigi ant \$26099300 mažias negu pereitą metų. Per 11 paskutinių mėnesių Amerika iszgabeno i kitus krasztus sawo taworų isz wiso už \$1135484619, taigi ant \$157685096 daugias negu pereitą metų. Per tą laiką atgabėmas swetimų taworų siekė tikt \$563596581, taigi ant \$115750 580 mažias negu pereitą metų. Taigi per tuos 11 mėnesių Amerika gawo isz swetur ant \$571 889037 daugias pinigų, negu užmokėjo kitiems krasztams už jų taworus, Amerika per tuos mėnesius turėjo gryno pelno \$571889037. Kaip wienok tas pelnas likosi padalytas terp Amerikos gywentojų? Žinoma, didžiausia jo dalis perėjo i milijonierius kisenius, darbininkai isz to ne pelnė tiek, kaip prigulė. Didžiausias pasidauginimas, taigi didžiausias pelnas puola ant iszwėžtų laukų produktų: iszwėžtas kwiečių buvo didenis ant \$12363810, kornų ant \$7621722, awižų ant \$194155, kwietinių miltų ant \$2154118. Pargabėmas isz swetur Gegružio mėnesij aukso ant \$13209743 buvo didenis negu jo iszwežimas i kitus krasztus, sidabro gi iszwežimas tikt ant \$2614988 didenis. Per wisus gi paskutinius 11 mėnesių Amerika gawo isz swetur aukso už \$102126989, sidabro gi už \$22054641.

Gaisrai.

GRAYLING, MICH. Uždėgė ciza dideli medžių krautuwe Saling, Kanson & Co. ir suwisu sudegė. Ugnis isznaiško 5000000 pėdų medžių ir 14 aplinkinių namų. Blėdį padarytą minėtai krautuwei su wisu uždengia asekuracija, daugiasiaisi žudo neturtingi ugnies isznaiškintų aplinkinių namelių sawininkai, kadangi daugumas jų namelių buvo wisai ne asekuruoti, kiti gi asekuruoti labi žemai.

ALBUQUERQUE, OH. Sudegė cizanykszių operos namai. Blėdį ugnies padarytą skaito ant 250000 dol. Namuose tuose tilpo wisoki burai ir pardawincizios, kurių įtaisymus isznaiško ugnis. Trioba ir wisi krutanti turiai ugnies isznaiškinti užasekuruoti buvo tikt ant 127000 dol., taigi asekuracija mat wos pusę kasztų uždengia.

SALT LAKE, UTAH. Iszdegė wisas miesto Park City widurys su daugybe krautuwių ir wisokių dirbtuwė. Ugnis teip greitai platinosi, kad ugnagesiai ne įstengė suwaldyti. Wisas miesto widurys, kur buvo turtingos pardawincizios su brangiais taworais, tweria dabar tikt rukstanczius griuwėsius. Blėdį ugnies padarytą skaito mažiasiaisi ant pusantro milijono doliarų.

SAVANNAH, GA. Sudegė ciza widurij miesto esantis didelis ryžių malunas. Ugnis užgimė nuo perkuno įtrenkimu.

Nauji bondai.

Amerikos randas, ant surinkimo pinigų ant karės wedimo, iszleidžia bondus ant \$200000000, taigi tiek mat pasiskolina nuo žmonių. Bondai tie bus dvejoki: paprastai ir registruoti. Paprastai bus teip kaip ir pinigai, turintis bondą galės jį pawesti kitam; registruoti gi bus iszstatyti ant wardo to, kas pirks. Bondai tie bus po \$20, \$100, \$500, \$1000, \$5000 ir \$10000. Wertė jų tokią jau kaip ir pinigų, atgabę gi jie 3% ant metų. Rods tai palukai ne dideli, bet wisgi jau nauda didesni juos nusipirkus negu laikant kur nors pinigus wisai be palukų. Iszduoti ir apkeisti juos ant pinigų galima ne tikt Amerikoje, bet po wisą swietą, teip jau kaip ir Amerikos pinigų. Jeigu kas isz lietuwių nori kiek tų bondų nusipirkti, tesikreipi i pacztą, kur gaus atsakančius blankietus, kur reikia wien įrašyti reikalaujamą sumą ir siųsti pinigų, kiek reikia, i Washingtoną.

Nelaimės ant geležinkelio.

DENVER, COL. Pasaziierinis traukis Atchison, Topeka & Santa Fe geležinkelio susimuszė su kitu bėgancziu i rytus trukiū. Lokomotywa, bagažinis ir expresinis wagonai trukio bėganczio i wakarų likosi pagadyti; wagonų griuwėsi užklojo kelią teip, kad kiti trukiai per wisą dieną negalėjo bėgioti. Urėdnjkas expresinio wagono prie to likosi labai sunkiai apkultas, isz pasaziierij keturi yra sunkiai apkulti, lengwias apkultų pasaziierij yra 10.

EASTON, PA. Trukis bėgantis isz New Jersey, netoli nuo ciza, per iszkleipimą sženių, iszskoko isz rėlių; trys wagonai ir lokomotywa prie to isz dalies susidaužė. Maszinista trukio i laikraszių agentas likosi užmuszti. Peczkurys ir bagažų tarnas tapo sunkiai, gal mirtinai, apkulti.

ROANOKE, VA. Pasaziierinis traukis Norfolk & Western geležinkelio, netoli Schrewoville, iszskoko isz rėlių ir isz dalies susidaužė. Trukio maszinistas, peczkurys ir pacztoklerkas likosi ant wietos užmuszti. Sunkiai sužeitę lygiai pasaziierij, kaip ir trukio tarnų yra daug.

Debesu praplyszimai.

KANSAS CITY, MO. Ties miestu ir jo aplinkinėse pereitą sanwaitę siautė baisi audra su debesų praplyszimais, kurie pagimdė netikėtus twanus. Ant priemieszczio Charlesea Park užtwinę wandens nunesz 14 namų. Aplinkinėms farmoms audra ir su joms twanai dar daugias blėdies pridirbo; uždėjo didelius laukų plotus ir isznaiško auganczius ant jų jawus.

EAST LIVERPOOL, OH. Aplinkinėse sziito miestelio siautė smarki audra su debesų praplyszimais, kurie pridirbo daug blėdies. Užtwinę wandens iszgriwė uylcizias ir kanalus, pertai žmonių susineszimai per wisą dieną pasioliowė, kadangi uylcizias buvo wandens apsemtos. Wanduo užliejo liniją Cleveland & Pittsburg geležinkelio ant 8 pėdų giliai. Twanas pridirbo daug blėdies cizanyksziuose dirbtuwėse. Rytinė miesto dalij nustumė daug triubų nuo pamatų.

Amerikos kareiwiai terp sawes susimuszė.

OLD POINT CAMPOUT, VA. Ciza ir aplinkinėse sutrauktą yra amerikonszka kariauna paskirta i karę su Iszpanija. Kareiwiams mat nuobodu, jeigu ne gausa ką nors muszti, kadangi ciza iszpanijonų nėra, todėl kareiwiai terp sawes susimuszė. Ant uylcizios kaime Phoebeus užgimė smarkus muszys terp Marilando liuosnorių ir reguliariszkos Amerikos kariaunos isz Fort Monroe. Ant perskrymto paszaukė abiejų kariaunos dalio oficerus, bet kareiwiai prisakymo nepaklausė, muszsis pasibaigė tikt tada, kada 75 kareiwius, paėmę už apikaklės, nagabeno i arestą. Musztyneš apie 20 kareiwų likosi sužeistų, taigi net daugias negu musziuose su Iszpanija.

Žmogžudystės.

MONTGOMERY, ALA. Netoli Wetumpka tapo papjauti William Carden, jo pati ir William Carlo. Atlikę žmogžudžiai sawo darbą, ant paslėpimo žmogžudystės, padegė namus, tikėdami, kad sudegs ir papjautų kunai. Carden mat nameje laikė pinigų, todėl žmogžudystę turėjo papildyti plėzikai. Kaip nužūrėti tapo sumiti trys negrai, kurie prie žmogžudystės prisipažino. Kaip tikt apie sumėimą dažinojo baltweidžiai, susirinko jų 500, iszmuzė duris kalinio, kuriame buvo psodyti žmogžudžiai, iszwėdė juos isz kalio. Waldžios pakwietė kariaup, bet nieks netiki, kad jį paspėtų ciza i laiką ateiti.

Nelaimingos bicyklistu lenktynės.

NEW YORK. Trys sziito miesto bicyklistai užsimanė ant uylcizios parengti lenktynes. Thomson ir Hunt sėdo ant "tandem", Murphy gi ant paprasto dwiraczio ir ant ul. Broad leidos i lenktynes, bet ant nelaimės, nuo szalies užsuko droška, bicyklistai wien galėjo jau sawo įsbėgusių maszių sulaukyti, ne pasukti i szalį. Murphy užlėkė tiesiog ant wėdimo, nuo sudawimo susidaužė ne tikt bicyklis, bet ir jo paties galwa suskilo, nuo ko turės mirti; Thomson ir Hunt nupuolė nuo "tandem" ir teipogi sunkiai apsikulė. Wisus reikėjo gabenti i ligonbutį.

Telegramu cencura.

WASHINGTON. Generalas Greely, tarnėtis Amerikos signalinės tarnystos pranesz telegrafų kompanijoms, kad nuo dabar uždraus ta yra i swetimius krasztus siuntinė telegramus apie wietas, kur stowi amerikonszka laiwynė arba apie wietas, kur traukia žemės kariauna. Tas uždraudimas iszduotas todėl, kad iszpanijonai ne dažinai, kur rengiasi užpulti žemės kariauna. Nežinia tikt ar telegrafų kompanijos priderancziai pildys tą jenerolo Greely praskymą.

Susidauze laiwais.

NEW YORK. Amerikoniszkas laiwais "Gypsy Princess", prie įėjimo i New Yorko portą, laike tirstos miglos susimuszė su pasaziieriniu Bremos garlaiwiu "Ems". Kapitonas amerikonszko laiwio, jo sunus, dwi dukterys, wiena 14, kiti gi 5 metų, prigirė, wirtėjas turi nulauktą koją, penkis gi jurinkus iszgelbėjo laiwais "Ems". I penkis minutes po susimuszimui "Gypsy Princess" paskendo.

Jaunų Baptistų Unija

gali dabar atwaziuoti ant sawo seimo i Buffalo, N. Y. ir sugrįžti Nickel Plate geležinkelio už labai pigią prekę. Terp Cleveland ir Buffalo gali wadiuoti geležinkelii arba wandeniū, kaip nori. Rasykit, arba atsi-zaukit prie J. Y. Calahan, Generaliszko Agento, 111 Adams St. Chicago, Ill. o gausite wisą informaciją. Telefonas Main 3389.

Isz darbo lauko.

PITTSBURG, PA. Dirbtuwės Singer, Nimick & Co. Sligo Works, kuriose ne dirbo nuo tulo laiko, neuzligio pradės dirbti. Kalba, buk dirbtuwės ne gal ant wietos gauti tiek pudlerij, kiek reikia. Dirbtuwę geležinių dujų pabaigė jau wisobius pertaisymus ir ateinanczią sanwaitę prasišdės darbo. Allegheeny Iron

Co. teipogi didina sawo dirbtuwes. Edith pecziai, prigulinti Oliver Snyder Steel Co. tapo uždaryti; prasidės juose darbai nuo pradšios Rugpjuczio mėnesio.

Darbai prie kokso peczių Conellsville apskritij neina geryn ir nėra wilties, kad galėtų pasigerinti. Kokso rods iszwėdė daugias, bet tikt i aplinkines dirbtuwes. Isz 18608 to apskričio peczių dirbo tikt 13707. Geriaus dirba tikt Erieo pecziai, kitos gi kompanijos užgesino daug sawo peczių.

CRIPPLE CREEK, CO. Darbai aukso ir sidabro kastynėse szeto Colorado eina gerai; dirba wisos kastynėse be perstojimo. Surado ir daugias aukso plotų, turtingiaisi isz tokių yra Carbonate ir Womack. Kastynėse Orphans Bell & Bull Hill dirba su dwiem darbinijų atmainom.

EAST ST. LOUIS, ILL. Cizanyksziuose pjowinciziose Nelson Morris & Co. ir Swift Co. dirba po 7, 8 iki 10 wal. ant dienos, o kad ciza paprastai darbininkai ne ilgai darbą palaiko, todėl jose ir szwiežiai atkakę gal darbą gauti. Teipogi ir geležies dirbtuwėse darbą nesunku gauti.

READING, PA. Diamond Drill Machine Co. pradėjo statyti naują sawo dirbtuwę dalį Birdshare. Pasibaigus darbam prie statymo reikalauj triubų, naujose dalyse pradės dirbti, kur diktai darbinijų gaus darbą. Nuo kada wienok prasidės darbai, dar nežinia.

NEW YORK. Cizanykszių kapitalistai ir geležies dirbtuwė sawininkai ir kompanijos nori sutverti didelį ant wisos Amerikos geležies dirbtuwų trustą. Prie jo prigulės Rockefeller, Carnegie, Morgan, Drexel ir Co. ir kiti swarbesni dirbtuwų sawininkai ir kompanijos.

PITTSBURG, PA. Anglij kastynėse Younghoeheny kompanijos Cuffey užgimė nesutikimai terp darbinijų ir kompanijos. Iki szio darbininkai gaudawo po 35c, dabargi jie reikalauja po 42c. nuo tonos. Kadangi kompanijos ant to nesutinka, turės užgimti sztraikas.

LAROMIE, WYO. Cizanyksztę geležies liejyniczių reikėjo su wisu uždaryti dėl stokos darbinijų, kadangi cizanykszių darbininkai pasidawė i kariaup, pasiilikusiu buvo per mažai ant palikymo darbų dirbtuwėse.

Pereitą sanwaitę darbai geležies i plieno dirbtuwėse wėl pradėjo gerintiesi. Geležies dirbtuwės turi diktai reikalawimų ir dirba bewiek wisur gerai; reikalauja iszdirbimų Amerikos randas, netruksta reikalawimų ir isz swetur.

GREENRIDGE, ILL. Kastynėse, O' Garo & King Mining Co. buvo pradėję dirbti, bet dabar wėl ciza užgimė nesutikimai, kadangi kastynių sawininkai ne nori tiek mokėti, kiek pirma pažadė jo.

FALL RIVER, MAS. Cizanyksziuos medilwės werpincizios pradėjo wėl dirbti. Darbą gawo 2700 darbinijų. Wisos dirbtuwės dabar dirba, iszėmus wien Robertsono dirbtuwę.

CHARLOTTE, PA. Darbai eina ciza gerai. Wisos dirbtuwės dirba, o kaip kitos dirba su trimis atmainom. Uždabnis darbinijų teipogi gerai.

DUNCANSVILLE, PA. Cizanyksztę Portage Iron Co. platina sawo dirbtuwes, rengia dabar dalį ant dirbimo drato. Kada bus wisas gatawa, naujoje dalyje ras darbą 300 žmonių.

COULTERSVILLE, OH. 150 cizanykszių kalnakasių pakėlė sztraik; darbininkai reikalauja pakėlimo už darbą užmokėsio, bet kastynių sawininkai ant to ne sutinka.

So. BETHELEM, PA. Cizanyksztę geležies dirbtuwų kompanija rengiasi numazinti darbinijų uždabį todėl, kad prekės geležinkeliams sženių žymiai nupuolė.

RENWOOD, W. VA. Sztraikas pudlerij Wheeling Steel & Iron Co. dirbtuwėse pasibaigė; darbininkai, po wienam mėnesiui išlėję, sugrįžo prie darbo.

YOUNGSTOWN, OH. Darbai cizanyksziuose Finished Steel Co. dirbtuwėse eina gerai; jos turi daug reikalawimų isz užrubežių, todėl darbo užteks ant ilgai.

MILWAUKEE, WIS. Dėl stokos miltų pirkėjų, uždabė daugumą malunų Wisconsin. Dabar dirba tiktai Eagle ir Atlas malunai ir tai ne pilną laiką.

Dirbtuwės Illinois Steel Co. Milwaukee, Wis., tapo uždarytos, kadangi wisi darbininkai pakėlė sztraiką. Darbininkai reikalauja pakėlimo už darbą užmokėsio.

IRONTON, OH. Belfont dirbtuwės ant tulo laiko bus uždarytos dėl atlikimo wisokių pertaisymų. Kaip tikt taisymas pasiibaigs, pradės wėl dirbti.

Wakarinę Virginijoj darbai prie kokso eina geryn. Ciza dirba prie wisų peczių. Pereitą sanwaitę iszdirbo 20000 tonų daugias kokso negu užpereitą.

STEELTON, PA. Cizanyksztę Penna Steel Co. dirbtuwės dirbdina geležines sženis Siberijos geležinkelii, todėl jose dirba be perstojimo.

BELLAIRE, OH. Naujos dirbtuwės Enterprise Enameling Co. iki Liepos mėnesiui bus parengtos ir po tam tuojais jose prasidės darbai.

MILLBURY, CONN. Cizanyksziuos medilwės audincizios tapo ant neaprubėziuto laiko uždarytos. Per tai 300 darbinijų ne teko darbo.

MIDWALE, OH. Tuom tarpu darbai eina ciza negeriausiai. Ant Barnhill dirba po 4 dienas, ant iszpuola po 4 dienas ant sanwaitės.

COLLINSVILLE, ILL. Darbai cizanyksziuose kastynėse eina pusėtina, wienok szwiežiai atkakusiems darbą sunku gauti.

HINTON, W. VA. Susitvėrė ciza kompanija, kuri rengia naujas anglij kastynes. Kastynės tos bus New River distrikte.

MARTINS FERRY, O. Darbai ciza ir aplinkinėse eina pusėtina, dirba wisur gerai ir yra wiltis, kad teip bus ant ilgai.

FORTWILLIAM, KANADA. Darbai eina labai prastai, darbininkai isz ciza, kas tikt gali, kraustosi i kitus krasztus.

EASLEY, ALA. Pradėjo ciza statyti naują geležies dirbtuwę. Kada wienok joje pradės dirbti, dabar dar nežinia.

DEPEEW, N. Y. Darbininkai Union Car Works pakėlė sztraiką. Reikalauja jie pakėlimo už darbą užmokėsio.

HAMULTON, OH. Naujai ciza statomos geležies dirbtuwės ne uzilgio bus gatawos ir pradės dirbti.

EASTON, PA. Cizanyksztės geležies dirbtuwės tapo uždarytos. Kada prasidės wėl darbai, nežinia.

NOTES, OH. Darbai cizanyksziuose geležies dirbtuwėse eina gerai; dirba wisur pilną laiką.

ELWOOD, IND. Darbai eina gerai, wisos dirbtuwės American Tin Plate Co. dirba pilną laiką.

SOOTDALE, PA. Pecziai Charlotte Nation Foundry & Pipe Co. ne uzilgio pradės dirbti.

CRIPPLE CREEK, CO. Elk Gold Mining Co. parengė ciza naujų aukso kastynę.

SPRING VALLEY, ILL. Darbai ciza dadar eina gerai ir rodosi, teip bus ilgai.

IRONTON, OH. Cizanykszių geležies dirbtuwę dirba dabar tikt pusę laiko.

Už pusę prekės i ten ir atgal.

Atsitaikius Jaunų Baptistų Unijos Seimui 14—17 Liepės, Nickel Plate geležinkelis pardawinės tikietus i Buffalo ir atgal už pusę prekės. Atsiszaukite prie J. Y. Calahan, Generaliszko Agento, 111 Adams St., Chicago, Ill. Telefonas Main 3389.

Prekė pinigų.

Ruskas rublis po.....53c. Prusiszkos markės po.....24c. Prie kiekwieno pinigų siuntinio reikia pridėti 25c ant pacztos kasztų.

ISZ Lietuwiszkų dirwu.

Kodėl mes negalime susitaisyti?

Kad sunku mums ką nors nuweikti, wisi matome: ant nuweikimo swarbesnių dalykų truksta mums tai pinigų, tai atsakančių žmonių, tai wėl wienybės ir priatarimo. Užtenka pakelti musų laikrasziams kokį nors klausymą, tuojais kiti laikraszčiai apie tokį arba užtyli, arba nupekia tiesiog patį užmanymą, nesistengia jį pertaisyti teip, kad jis ir jiems patiktų. Užtenka pareikalauti pagerinimo szpadien esanczių kokių nors įtaisų, užtenka parodyti jų silpnas puses, tuojais wieton atsakančio iszaiszkimino, reikalaujantis pagerinimo isz dabartinių užweizėtojų tokių įtaisų padarys sau priezes. Prie tokių sanlygų, mes ne tikt ne bandome dirbti isz wien ant wisuomenės labo, bet stengiamėsi monopolizuoti tą, kas mums syki i rankas pateko. Užtenka nupeikti kokią sumonopolizuotą itaisą, nors ji butų niekiausia, užpelnai atsakymą: "kas tau dawė tiesę kiziti sawo nagus i reikalus tokios itaisos"? Jeigu monopoliai gal but dar iszteisinli pramonė, tai juos wisur už wodingus laiko tautiszkuose reikaluose. Jau szgieda niekur apszwieštenės tautos ne duoda randams tiesos monopolizuoti waldžią, toksai monopolizacija Europoj szgieda laikosi wien Maskolijoj. Mes, atkakę i liuosesnę Ameriką, ką turėjome Maskolijoj, tą patį stengiamėsi sutverti Amerikoje, nors sakomėsi, kad isz Maskolijos bėgome todėl, kad sumonopolizuota waldžia per skaudžiai mus ten spaudė. Kas ten mums buvo per skaudus, tą patį mes Amerikoje norime įwesti. Kaip Maskolijos waldžia mus baudė už dręną nupeikimo jos neteislingumo, teip jau ciza mes norėtume bausti tuos, kurie drysta nupeikti musų netoleranciją. Netolerancija niekur ne iszdawė gerų waisių, ne gal jį iszduoti ir terp lietuwių. Jos nenaudingumą matome ant kiekwieno žingsnio, matome ant musų parengtų wisokių įtaisų, bet atsidėti jos ne įstengiamė todėl, kad isz tikro mums ne tiek rupi wisų gerowė, kiek palaikymas asabiszkos įtekmes, gurbės, wisai teip kaip maskoliziskiams urėdnjckams Lietuwij: Musų netolerancija, wieton darbo sujungtoms pajiegoms, gimdo tikt sawitarpinę kwę, stabdo darbus ant wieszos naudos. Wisuomeniszkos itaisos, wieszus darbai gal but wien po wisuomenės užžiūra, o ne po užžiūra kokios nors jos dalies, kiekwienas lietuwis turi turėti tiesę juos perkratinti ir kritikuoti. Teisingai "Rytas" sako, kad ir terp priezingos pusės užmanymų isz jos wienos neturime naudingos. Kada prasidės wėl darbai, nežinia.

Isz East St. Louis, Ill.

Tulas lietuwiszkas redaktorius ir mus apdawanajo sawo apgarsinimais apie "Maizieszius mokslą". Žinoma, kur daugias yra ir pirkėjų, sweiko proto žmogus tokių niekių nepirks, ypacz, kad prekė tokios mažos knygutės ne swietiszkai augsta. Wenas isz musų miesto lietuwių parsikwietė už 2 dol. wieną "Maizieszius Mokslo" egzempliorių, tikėdamas daug isz jos pelnyti, kadangi ten yra net toki užžadai: kad nieks tawo praszimui ne galėtų atsakyti, kad kulka ne užgautų (kodėl iszleistojas nepasiulė sawo knygos karės wedėjams, o siulo jį wien lietuwiams?), kaip prowa laimėti (kodėl iszleistojas sawo prowoj isz to mokslo nepasinaudojo?), bet nieko pelnyti nepusėkė; už tai jis dabar keikia ant iszleistojaus knygos ir ant wiso "Maizieszius Mokslo". Jeiga iszleistojas ne gal geresnių rasztų iszleisti, geriaus padaryti, jeigu szaszlawų terp žmonių wisai ne leiszt.

Isz Marquette, Ill.

Darbai pas mus eina ne per geriausiai: dabar dirba po 2—3

dienas ant sanwaitės, pirma gi dirbo pilną laiką. Nors pirmiaus darbai ējo daug geriaus, bet ir tšyk musų broliai nieko ne užczėdyjo: ka uždirbo, tą ir paliko saliuuose. Tuli, užėjus sztraikams arba bedarbėms, baisų kenčia wargą. Žinoma, kad girtuokliaujant lietuwiams, nieko gero ne galima sutverti, kadangi jie noriai kemsza sawo pinigus wien i szinkoriaus maszną, ant tautiszkų reikalų neduos jie nė centą, kadangi užtai negaus degtinės. Tokiais bjauriais papratimais mes užsipelnėme wisų iszjuokimą ir paniekinimą. Saliaus tai wisas tulų musų brolių: bažnycia, moksloinė, namai; saliuje jie praleidžia wisą atlikusį nuo darbo laiką. Degtinė ir alus užstoja jiems wisus jausmus: stiklelis, tai malda ir apszwietimas, meilė ir kitoki žmoniszkai jausmai; be degtinės musų lietuwių, teip kaip žuwis be wandens, rodosi, ne gali gywenti. Argi nėra nė jokios galybės, kuri juos isz tos prapulties isztrauktų!

Lietuwys.

Isz Glen Carbon, Ill.

Pasimažinus darbam; sumazėjo ir skaitlius lietuwių szimate miestelyj, o su tuom isznyko pesztynės ir girtuoklystys. Kaslink pesztynių ir girtuoklystų, musų miestelio lietuwių pralenkdawo wisus aplinkinių miestelių lietuwių. Pesztynėms užsimdawo daugiasiaisi tie musų broliai, kuriems pritrukdawo nuo uždabio pinigų ant užsimokėjimo už burdą, kadangi wisą reikdawo palikti saliuuose, likus dar centai patekdawo skwajeriams ir adwokatam. Dabar, stotuos darbam, smarkiausi lietuwių isziskraustė i kitus krasztus, likosi mažas musų brolių skaitlius, drauge su tuom iszdilo ir pesztynės; dabar acziui Dieui gywename ciza gražiai, skwajeriai ir policistai galės pasilėsti, kadangi su kitoms tautoms jie tiek darbo kaip su lietuwiams ne turi. Gėda mums, kad mes ant teip prastos garbės užsipelnėme sawo negražiais darbais!

J. R.

Isz Elizabeth, N. J.

Porą mėnesių atgal isz Lietuwos atwaziawo ciza Danielius Balickis. Pabuvęs porą sanwaitę be darbo, pristėjo ant farmos Roway, N. J.; padirbęs wieną mėnesį, gawo proto sumaszimą. Sugrįžęs i Elizabethą dar labiaus susirgo, ne walgė wisai per kelias dienas, paskui jį patalpino miesto ligonbutij, kur ir pasimirė 13 d. Sėjos. A. A. Balickis paėjo isz Wilniaus gub., nuo Warenos, buwo 30 m. amžiaus; Lietuwij paliko peczią su 3 waisų.

Elizabeth wisi sztornjikai ir biznieriui sutarė, kad sztorai kasdien butų uždaryti nuo 7 wal. wakare. Tuli lietuwių i žydai tos sutarties nepildė. Užtai angliszkos gazetios baisiai ant jų užpuldinėja, kalbina, kad nieks pas tuos aieko nepirktų, kadangi jie lauzo wienybę ir tuom parodo, kad jie ne nori palengwinti pagelbinijų buwį.

Žmogus.

Diewmaldystos dėl lietuwių ewangelikų.

Ewangeliszkas pastorius Keturakaitis isz Collinsville, Ill., atkelia 1 d. Liepos i Union City, Conn., 3 ir 4 d. Liepos laikys diewmaldystą Waterbury, Conn. cizanykszių woksizko bažnyczioj. Diewmaldysta ir pamokslai bus lietuwiszkų kalboj. Tegul paminėse dienos susirenka lietuwių ewangelikai.

S. J.

Isz wisur.

Prancuziszkas inžinierius Berlier apdirbo projektą sujungti Afriką su Europą po jurių dugnu nuwestu geležinkeliiu teip, kad Prancuzija butų sujungta tiesiog geležinkeliiu su sawo waldyba Sziaurinėj Afrikoj, Algeru. Kadangi isz Prancuzijos i Iszpaniją bėga jau tiesiog geležinkeliai, tai ant sujungimo Algero reiktų nuwesti tikt trumpą per jurių dugną tunelį nuo Vagneros užtauko, Pietinės Iszpanijos užbaigoj, i Tangerę, ant afrikoniszko kran-

GEOGRAFIJA

ARBA

MOKSLAS APIE ŽEME.

II DALIS.

(Tasa).

Berniszuose

Alpuose prasideda upė Aar, tekanti į Reina; perbėganti klonį Hasli ir azerus Brienz ir Thun. Seniaus abudu azerai tvėrė vieną ilgą azerą, bet paskui sunesotė upės *Lutschina* dumblo ir pleskos likosi perskirti pusiau. Rytinė Berniszkų Alpų dalis tarp Aaro ir Reuso išsiskiria į šiaurę, viršūnė yra *Pilato kalnas*, iškilęs ant 2900 metrų arba ant 6600 pėdų augščiaus jurių paviršiaus.

Svento Gottardo kalnai yra nusileidusi Alpų kalnų dalis, iškilusi ne augščiaus 2000 metrų arba 6600 pėdų augščiaus jurių paviršiaus, apsiusti iš visų pusių augštesniais kalnais. Kalnai tie išsėryti upių klonių, upės iš čia prasidedancios teka į visus krasčius: Rodan arba Rona į vakarus, Reinas į rytus, Reuss į šiaurę, Tessino į pietus. Svarbiausias kelias toj kalnų dalyj, vedantis iš šiaurės į pietus, yra perėjimas švento Gottardo, per kurį nukastas geležinkelio tunelis 2 musiszkų mylių ilgio.

Priealpinis iškilimas, iškilęs ant 500 arba su viršum 1600 augščiaus jurių paviršiaus. Per azerą Boden ir upę Salzach Priealpinis iškilimas dalinasi į tris dalis, iš kurių tik vakarinė dalis, taigi teip vadinamas Šveicarijos iškilimas su atžala Šveicariškų Jura kalnų priguli Šveicarijai. Teip vadinamuose ledo laikuose Šveicariškas teip ir visas Priealpinis iškilimas buvo ledo uždengtas.

Jura kalnai tvėria iškilimo briauną nuo klonies upės Rodano arba Ronos iki Fichtelino. Klonis Reino padalina tuos kalnus į dvi dali: į Šveicarišką ir Vokiszką Jūrą. Per Priealpinį iškilimą teka upė Reinas, persimusza per Juros kalnus, kur padaro augščiausią Europoj vandens puolimą *Schafhausen*.

Šveicariškas iškilimas ir Šveicariški Juros kalnai. Šveicariškas iškilimas yra tarp Juros ir Alpų kalnų, tarp azerų Genevisko ir Boden. Yra tai krasztas vaisingas, gerai apdirbtas, kaip kur augina net vynu. Apskričiai Juros yra ne vaisingi, todėl gyventojų neiszuaitina žemdarbystė, jie griebiasi pramonij, ypacz gi išdirba garsius visame sviete laikrodėlius.

Kaip sakėme, Šveicarija tvėria mažos viespatystės kantonais vadinamos; tokių kantonų yra 22, kiekvienas iš jų savo viduriuose rėdosi neprigulmingai, rengia mokslaines ir urėdus su tolia kalba, kokios gyventojai geidžia. Tuose dalykuose Šveicarijos kantonai turi didesnę liuosybę negu Ameriko, čia viena tauta kitos ne verčia išsizadėti savo kalbos, bet visos kalbos, taigi: vokiszką, prancuziszką ir italiską lygiai visų yra godojamos ir lygias turi tiesas. Teip jau yra ir su visais tikėjimais. Iš kantonų svarbiausi:

Wallis užima klonį virsutinio Rodano arba Ronos uždengta Penniniszkų ir Berniszkų Alpų. Kaslink klimato, tai ant mažo ploto yra čia visoki klimatai: kalnų viršūnės yra sniego ir ledo užklotos, apacioj gi yra dirbami laukai, puikus daržai ir vynyčios. Vakarinėj Walliso dalyj gyvena prancuzai, rytinėj gi vokicziai. Svarbiausi miestai yra vietose, kur upė Rona perkerta kelius. *Brieg* ant kelio per Simplon perėjimą, *Martigny* prie Didžiojo Bernardo.

Bern, viena iš gražiausių Šveicarijos dalių, dėl to gražumo atkanka čia vasaros laike iš viso svieto krasztų didžturciai pasigerėti tuom gražumu. Miestas *Bern* yra, teip sakant, sostapilė visos Šveicarijos, kaip miestas Washington yra sostapilė Suvienytų Viespatystszčių Šiaurinės Amerikos.

Uri, Schwitz, Unterwalden ir Luzern. Kantonai tie yra aplink azerą *Vierwaldstaetter*, (azeras keturių kantonų). Kantonai Uri, Schwitz ir Unterwalden yra tai pirmutiniai, kurie išsiliuosavo iš po Austrijos valdžios. *Goeschenen*, prie pradžios švento Gottardo tunelio, greitai augantis miestas. *Luzern*, sostapilė to paties vardo kantonu, prie išplaukimo upės Reuso iš azero Vierwaldstaetter. *Sempach*, prie azeru to paties vardo, netoli jo buvo muzis Šveicarių su Austrijokais.

Glarus, St Gallen ir Appenzel užima Glariszką Alpų ir jų šiaurritines atžalas. Gyventojai iš dalies užsima gyvulių auginimu, iš dalies pramonėmis, ypacz gi padirba daug audimų iš medvilnės ir linų. Kadangi Šveicarijoj nėra akmeninių anglių, tai ant maszinų vairo pasinaudoja iš smarkių vandenių tekėjimų. Kantone St Gallen yra miestelis *Rapperswil*, kur yra parengtas lenkiszkas muzėjus, o jame yra daug lietuviszkų daiktų, ypacz gi raskų.

Tessin užima to paties vardo upės klonį, nuo St Gottardo iki azerui Lago Maggiore. Yra tai vienas iš vaisingiausių ir gražiausių ant musų žemės krasztų. Gyventojai užsima žemdarbyste, augina vynu. Tessin apgyventos italijonų. *Airolo*, prie pietinio isėjimo Švento Gottardo tunelio.

Graubunden yra tai didžiausias Šveicarijos kantonas, bet ne vaisingas ir mažai apgyventas; gyvena čia daugiausiai *Reto Romanu*, yra teipogi diktai vokiczių ir italijonų; gyventojai, negalėdami išsimaityti namieje, traukia į kitus krasztus.

Ant Juros yra kantonai: *Neuchatel*, tarp azeru to paties vardo ir upės Doubs; yra tai krasztas uoluotas, sausas ir ne vaisingas. Gyventojai prancuziszkos kilmės, užsima daugiausiai išdirbimu laikrodėlių dirbtuvij. Svarbiausias miestas *Neuchatel*, turi daug laikrodėlių dirbtuvij.

Bazilea, ant šiaurinio szono Jura kalnų, prie Burgundiszkų vartų, tarp priuipų Reino ir Dunajaus. Svarbiausias miestas yra *Bazilea*.

Ant iškilimo, pietvakarinėj dalyj, gyvena prancuzai, šiaurritinėj gi dalyj vokicziai. Yra čia kantonai:

Geneva, prie įpuolimo Rodano arba Ronos į Geneviszką azerą. Miestas *Geneva* didžiausias Šveicarijoj, gražioje vietoje, garsus savo mokslainėmis ir laikrodėliais, kurių čia daug išdirba.

Waadt, į šiaurį nuo Genevos azeru, turi puikų klimatą, gyventojai užsima žemdarbyste ir auginimu vynu. Iš miestų svarbiausi: *Lozanna* ir *Vevey*.

Freiburg, iš abiejų pusių upės Saanos įpuolancijos ir upės Aar, apgyventas iš dalies prancuzų, iš dalies vokiczių. Miestas *Freiburg* yra Saanos klonij ant jos szono, uolczyjos yra viena ant kitos, namai statyti kaipi trepai vieni ant kitų.

to. Toj vietoj Gibraltaro pertaka ne gili, didžiausia giluma ne pereina 1400 pėdų. Ilgis tunelio po jurių dugnu 20 angliszkų mylių, su privažiavimu gi iš abiejų pusių visas to kelio ilgis 25 tokiuos jau mylios. Kasztai paties po jurių dugno tunelio Berliero išskaityti po 3000 frankų už kiekvieną metrą, taigi visas jo ilgis 20 angliszkų mylių kasztuotų 123000000 frankų; pridėjus prie to kasztus padirbimo geležinkelij ant sujungimo tunelio su Algero linijoms, visas tasztas kasztuotų 225000000 frankų; skaitant po du kilometrus ant metų iš abiejų pusių, visas kelias būtų pabaigtas per 8 metus. Berlier kalbina Prancuzijos kapitalistus sutverti kompaniją ant padirbimo to kelio, laikraszcziai wienok ne labai tą užmanymą remia, kadangi kelias kasztuos branziai ir kompanija ne galėtu surinkti didelio sau pelno.

Į Paryžių yra, garsus mokslincziaus, Pausteuo, parengta gydynczia ant gydymo pasiutu sių szonų apriėtų žmonių (dabar tokios gydyncijos yra jau net Wilniuje ir Chicagoj). Pereitą metą Paryžius gydyncioj buvo 1500 žmonių pasiutusių szonų sukandžiotų; jiems tapo įsk epytas apsaugojantis nuo pasiutinimo waistas. Per to wiso skaitliaus sukandžiotų tikt 8 waistas ne saugojo, 8 pasiutu, nors jiems buvo teipogi įskiepytas apsaugojantis waistas, kaip ir kitiems. Daugumas besigydyusių Pausteuo gydyncioj buvo įkasti į rankas, į kojas ir į kitas kuno dalis, 150 buvo įkasti į galvą. Trečdalis sukandžiotų buvo iš Prancuzijos, o iš tų trečdalyo paėjo iš Seinos departamento, kuriame yra Paryžius. Terp jieszkancioj toj gydyncioj pagelbos, 200 buvo swetintamcauzų, terp kurių buvo 8 wokiecziai, 1 amerikonas ir 83 anglionai.

Į Italijos laikraszcziai praneša apie žingeidų nuėmimą fotografiszką paweikslu Christaus. Prie relikwijų, kokias turi Italijos karaliai, priguli ir drobulė, į kurią Juozapas iš Arimateos į wnytojo Christaus kuną. Ant drobulės yra bewiek neužtomoni kraujo laszai, kurie padaro wisą kuno konturą. Toje drobulė tapo pakabinta Turino katedros bažnycioj. Wienas fotografas išpraszė nuo karaliaus daleidimą namiti fotografiszką paweikslą minėtos drobulės. Kda fotografija tapo atmuszta, tai ant klizos po kelių dienų pasirodė ne tikt kuno konturas, bet aiškiai isėjo ir Christaus weidas, ko ant drobulės wisai ne buvo matyt. Fotografas, nuėmęs tą paweikslą, wadinasi Reconando Pio.

Į Wokietijoj iszeina iš wiso 3705 wisokių laikraszczų, terp jų 68 laikraszczai swetimos kalbose terp jų 10 lietuviszkų; iszuola todėl wienas laikrasztis ant 15000 gywentojų. Už prenumeratą per metus užmoka skaitytoj po 68 000900 markių, taigi iszuola po 1 markę 30 pėnigij nuo kiekvieno gywentojaus, priskaitant prie to ir mažus waikus. Wisi tie laikraszcziai iszeina 12000000 egzempliorių, taigi iszuola wienas egzempliorius ant 4, 3 gywentojų. Socjalistiszkų laikraszczų iszeina Wokietijoj 54, skaitlius jų wienok nuolatai didinasi.

Į Iz Londono ateina žinios, kad prie iszbandyto naujai padirbto kariszko laivo Albion at sitiko nelaimė: bėgant laiwui wilyns iszardė prie kranto silprai padirbtą platformą, ant kurios stowėjo daug žmonių ir jie supuolė į jures. Kol supuolusius iszgriebė, 18 moterų ir 11 waikų prigirė, 60 žmonių yra suzeistų.

Į Wakarinėj Wokietijoj welisautė baisios audros, ledai su debesų praplyzimas, kurie daug blėdies ir nelaimių atgabeno. Augstutinėj Hessioj perkunas užmuszė daug žmonių, sugriovė daug bažnycių bokszų, suskaldė miestuose ugnagesių sargybos bokszus. Ledai nudaužė medžių szakas ir užsimegzusius waisius.

Į Rudolfatde, Turingijoj. Wakarinėj Wokietijoj, perkunas trenkė į Richtero dirbtuwas, nuo to jos užsidedė ir su wisu sudegė

Dirbtuwas tose, apart kitko, dirko žinoma ir daugeliiu lietuwių waistą newa nuo wisokių ligų, wadinamą "Anchor Pain Expeller".

Į Miestelij Herne, Arnsburgo apskritij, iš nežinomos priežasties užgimė sumiszimai ir musztynės ant ułyczij. Policija su kardais pradėjo besipeszancius waikyti, prie ko daug žmonių tapo suzeistų; terp suzeistų yra ir mirtinai suzeisti. 24 žmonės tapo suareztuoti.

Į Mieste Kostellit, Opoliaus apskritij, Prusuose, laike diemalmadystos perkunas trenkė į bažnycią. Prie to 5 besimeldžiant žmonės tapo užmuzti, 15 sunkiai suzeisti, apswaigintų buvo net keliosdeszintys, bet tuos atgawino.

Pietinėj Austrijoj, nuo ilgai besitraukiančių lytų užtwino upės ir užliejo didelius laukų plotus, isznaikino jawa iszėtus laukus. Blėdį twanų padarytą skaito antykelių milijonų guldenų.

Į Laike kariaunos peržurėjimo mieste Deutsch Eylau, Rytprusuose, wienas iš karewiy szowė į jenerolą Rabe. Szuwis užmuszė arkį, ant kurio sėdėjo jenerolas ir suzeidė jenerolą į koją.

Į 17 d. Gegužo iszdegė miestelis Wyszkw, Pultusko pawietij, Lomžos gub. Ugnis užgimė nuo perkuno įtrenkimo, smarkus wėjas, nesziodamas liepsnų, ugnį platino po wisą miestelį. Iszdegė čia iz wiso 80 namų.

Į Iz Konstantinopoliaus raszo, kad iszwažiawusią už miesto pasiwažinėti sultano seserį užpuolė 40 plėszikų ir ją su karieta paėmė. Žinoma, reiks slūtaui nuo plėszikų iszpirkti seerį.

Į Transylwanijoj, Wengrijoj, mieste Toerpeng siautė baisus gaisras, kurisai, isznaikino 630 namų.

Naujausi iszradimai.

Prasidėjus karei Amerikos su Izspanija, amerikoniszkai laikraszcziai, ypacz iz teip wadinamų getlonųjų weisles, paduoda žinias apie wisokius naujus iszradimus, kurie busę pritaikyti prie karės wedomo ant naikinimo izspanijonų. Iz tokių iszradinų werti paminijimo:

1) ELEKTRISZKA BOMBA. Prie to bombos, iszszaunant, pritwintina elektriszką dratą, kurį sujungia su elektriszka maszina. Tokia bomba, nupuolusi ant priezų laiwu, expliuduoja, ir wisą aplink suw sudegina. Ta daro kiekwiena bomba ir be elektriszko drato, nors newisai teip, kaip apraszo amerikoniszkai laikraszcziai.

2) ELEKTRISZKĄ KANUOLĘ iz rado egzaminatorius patentinio biuro Seely. Iz to kanuolės galima szaudyti be paliowos, kadangi nereikia prie to prowytį su parakų. Nežinia tikt, ar prie jos ir kulkos nereikalingos?

3) GBAŽTA ANT PERGREŽIMO PRIESZU LAIWU iszrado Bernard ir Olszewski. Gražtus tokius ketina pritaikyti prie plaukiancioj po wandeniu Holando laiwu. Mums rodosi, kad jeigu pasiseks priplaukti po priezų laiwu, tai ant jo paskandinimo ne reiks nė gražto, kadangi greicziaus laiwą iszadys paprastos minos.

4) LAKTOJANCIAS TORPEDAS isz rado kapitonas Zalinski. Torpedos tokios paleistos iz atsakancios prietaisos, nupuolusios ant wandens, expliuduoja ir ardo priezų laiwus. Su toms torpedoms galima iszuakinti ir esancias po wandeniu torpedas.

5) PAGERINTAS TORPEDAS iszrado Holpine. Torpedos tos pansasios į laiwą; paleistos terp priezų laiwų, prie kiekvieno susidawimo iszmėta tiek szuwij, kad jų užtenka ant paskandinimo kiekvieno laiwu; atlikusi sawo naikinanti darbą, tokia torpeda grįžta atgal.

Tiek mat yra naujų iszradimų ant naikinimo Amerikos priezų, gaila tikt, kad, kaip iszrodo iz apraszymų laikraszcziuose, daugumas jų galėjo užgimti tikt galwose reporterių ant užgandėnimo mažai suprantancijų skaitytoj.

Prancuzas, chemikas Doza, taraujantis dabar izspaniszkų laiwynė, kaip praneša Europos laikraszcziai, iszrado naują lekiančią torpedą, kurią tikis galėš iszbandyti dabartinėj karėj. Nauja torpeda tuom skiriasi nuo dabar wartojamų, kad ją galima nutaikyti kaip ir paprastų kanuolių szuwius ir teip tankiai laidyti, kaip ir szuwius iz szgidieninių rewolwerinių kanuolių.

Daktaras Danilewski iz Charkowo ant tiek pagerino sawo lakiojimo prietaisą, kad jį dabar tinka lakiojimui. Dirbdina jis dabar tris prietaisas maskoliszkai kariaunai. Samazino jis sunkiųjų maszinų warancijos prietaisą iki 20 swarų. Jo dirbamais prietaisais gali pakelti sunkenybę penkių pudų. Suwaldymas maszinų yra teip lengwas, kad ir neįpratęs be baimės gali lėkti.

Swetimi balsai.

Ant raporto Kurszės gubernatoriaus, paduoto ciecoriui Mikalojui, kuriuom gubernatoriui pranešė, kad Kurszėj maskoliszkai kalba pradeda platintis, Mikalojus sawo ranka teikėsi pakrewezioti.

"Štai kur twirtas pamatas wienijimosi pakraszczų su kitais Maskolijos krasztais ir apskriti wienybė Maskolijos."

Paraszęs tuos žodžius, Mikalojus tikėjosi Ameriką atrades, tuom tarpu tuom sawo iszstairimu jis wien parodė, kad sawo nuomonių neturi, bet kalba wien tą, ką jam pasako jo mokintojai wisoki maskoliszkai "diejatelai". Dar Mikalojus ant swieto, ne buvo, o tuos paczių principus garšino jau wioki maskoliszkai fanatikai, menkiausios wertės publicistai ir raszejai.

Mums rodosi, kad wienybė terp pawaldinių wiespatystės rymo ne ant platinimosi wien maskoliszkos kalbos, arba ir ant stacziatiziskų tikėjimo, bet ant gerowės wisokių kilmų gywentojų, ne ant skiaudos, priewartos, prispaidimo, ne ant apdwanojimo wienos wiespatystės gywen tojų dalies ka-ztis kitos dalies. Anglijonai antai Airioj buigia jau naikinti seną keltiszką kalbą, mažai terp airiszkos jaunuomenės rastume mokanczių keltiszkai, bet ar priėmė angliszką kalbą airiai siarti nuo su anglijonais? Ar Airija druczius susizirso su Anglija? Prieszingai, airiai szgidien kalbant angliszkai dar labiaus ne užkenzia anglijonų ir skriaudžiancios juos Anglijos negu dar užliwk keltiszką kalbą senelinai? Šveicarija antai susideda iz gywentojų, kurių trys kalbos yra prigimtos, bet čia wisi to krasztu ukėsi jauzias waiikas wienos tėwynes. Kodėl teip yra, to stowianti antskriaudimo wienų galwų ir szelpimo kitų maskoliszką kalwžia nesuras, nesuras to nė menko proto carai, nė jų su demoralizuoti tarnai. Paziūrėkime, kokios Maskolij mokslainės! Jos paskirtos ne ant platinimo gryno apswietimo, bet wien pildymu politiszkų siekių. Tokios mokslainės ne apswiečia, ne pkelia gywentojų protą, bet juos demoralizuoja, tamsina. Pabaigę mokslą tokiose mokslo aišnėse ne kenčia apswietimo, pradeda suprasti netikumu to new apswietimo, koį platina su politiszkais wien siekais mokslainė. Sawo kwailiama maskoliszkai despotiszkai waldonai artina tikt walančą pasidalinimo Maskolijos į atskiras dalis, pagal gywentojų kilmę.

Kas laukia Maskoliją waldant ją wisokiems fanatiszkais carams, geriausiai parodo szgidien Austrija, susidedanti iz wisokių kilmų gywentojų kaip ir Maskolija. Austrijos waldonai teipogi waldė kra-ztą wersdami kitokių kilmų gywentojų prie wokieztystės; bet ar slawai arba italijonai per tai wokiecziais ptojo? Jie szgidien wokieczij nekenčia ir tai nekeitimais netikt nesimazina, bet kyla wis lahyms, nors daugumas slawų szgidien moka wokiszkai ir jiems jau randas iszplatinio tautiszkas tiesas, tikt tą padarė per wėlai.

Ne ant maskoliszkos kalbos, ne ant stacziatizistos rymo wienybė Maskolijos, tuom jų greicziaus iszardys pakwaiszės jos waldonai, bet ant lygių tiesų wisų gywen tojų ir tai wisokuose jų reikaluose lygiai dwasiszkuose, kaip ir medegiszuose. Nieks ne užgina, kad Maskolijos pawaldiniams naudinga maskoliszka kalba, reikalaujanti jos iszmoks maskoliszkai be priewartos driznių užsiedusių maskoliszkų diejateljų; ant platinimo wienok apswietimo tinka wien prigimta kiekvieno kalba.

Galėjo seniai Wokietijoj isznaikinti daugumą slawiszkų tautų ir pawersti jas į wokieczius, bet kas tiko seniai, tas szgidien ne tinka, antai wokiecziaus dabar jau nepasieks suwkeczuoti mažo žiupsnelio lenkų.

Zuerich traukiasi nuo azeru to paties vardo iki Reini. Miestas *Zuerich*, prie išplaukimo upės Limmato iz Zuerich azeru. Yra jame medvilnės dirbtuwas ir peltakių, kuriuos iszwažioja po visus svieto krasztus.

Austrija ir Vengrija.

Austrija ir Vengrija užima rytinę, dalį Alpų kalnų nuo Orleso pietuose, Karpatų kalnus atidalinancius Vengrijos žemumą, dalį Lenkiszkos ir Rytinės Europos žemumų, rytinę dalį Priealpinio iškilimo, iszkilimus Czechiszką ir Morawiszką ir Šiaurinę Irijos dalį ant Balkanų pussalio. Upė Dunai perbėga per visą tą krasztą ir atskiras dalis sujungia. Austrija užima plotą 12000 ketvirtinių mylių; ant kurio gyvena 45000000 žmonių; pusė to skaitliaus padaro *Slawai*, gyvenanti šiaurinėj ir pietinėj viespatystės dalyj; toliaus eina *Vokiecziai*, gyvenanti vakarinėj viespatystės dalyj, *Magyarai*, valdantis gawalus Vengrijoj, tarp šiaurinių ir pietinių slawų; *Rumunai*, pietrytinėj Vengrijos dalyj, *Italijonai* Pietiniame Tiroliuje ir Trieste, *Albaniecziai* ant Balkanų pussalio, bet jų yra ne daug. Daugumas gyventojų iszpažįsta katalikiszką tikėjimą, katalikas yra ciecorius, daugumas wokieczij, slawų, magyarų, italijonų, stacziatikais yra rumunai ir dalis pietinių slawų; unitai—slovenai ir rusinai, protestonų yra diktai tarp slovąkų ir magyarų, mahometonų terp gyventojų Bosnijos ir Hercegovinos; žydų daugiausiai yra Galicijoj.

Kaip pasakėme, pietiniais Austrijos rubežiais yra Alpų kalnai. Traukiasi jie beveik iszilgai 46° šiaurinės geografiszkos platumos, taigi jie yra kaipi ant pusės kelio terp ekvatoriaus ir šiaurinio poliaus, nuo Viduržeminių arba Terpžeminių jurių ant 150 geografiszkų mylių ilgu diržu prie Dunajaus ir Vengriszkos žemumos; juo toliaus į rytus, juo labiaus jie iszsiskeczia; į vakarus, kaip žinote, jie nusidriekia į Prancuziją iki Provansalijos žemumai, į šiaurius atsiremia į Prieszalpinį iszkilimą ir į upę Donajų, į rytus į Vengrijos žemumą, į pietus į Viduržemines arba Terpžemines jures į Adriatiziskas jures, ir į Lombardiszką žemumą.

Nors Alpų kalnai yra augščiausie Europoj, bet perėjimai per juos ne augsti, vidutiniszkas jų augstis yra 2000 metrų arba 6600 pėdų, o kaipi ant perėjimas Brenner yra tikt ant 1400 metrų arba 4600 pėdų. Todėl tai Alpai ne stabdė teip žmonių susineszimų kaip antai Himalajai Azijos arba net už Alpu žemesni Pirenėjai, kuriuose perėjimai yra sunkus.

Austrija, kaip sakėme, pietuij savo dalyj atsiremia į *Rytinius Alpus*, kurie traukiasi nuo perėjimo Švento Gottardo iki Vengrijos žemumai. Rytiniai Alpai Adigos klonies padalyti į dvi dali, į vakarinę ir į rytinę. Vakarinė dalis Rytinių Alpų, klonių: Reino, Inno, Addos ir Oglio, padalyta į penkias grupas:

Glarniszkai Alpai traukiasi nuo Švento Gottardo iszilgai kairiojo szono Reino, jie tvėria rytinį Šveicarijos rubežij.

Adulizski ir Retiszkai, Alganeriszkai ir Bavariszkai traukiasi nuo Lepontiszkų toliaus į rytus, tarp Šveicarijos, ir Bavarijos. Toj dalyj yra perėjimai vedanti nuo Reino klonies į Lombardiją, taigi į Šiaurinę Italiją.

Retiszkai Alpai traukiasi tarp Reino ir Inno, nuo perėjimo Spluegen iki perėjimui Arlberg.

Alpai Alganeriszkai ir Bavariszkai, upės Lech perkirsti, traukiasi nuo azeru Boden iki Inno klonies, atsiremia į šiaurius į Szwabiszką ir Bavariszką iszkilimą, nuo pietų į Inno klonį.

Alpai Bernina ir Oetzthaler. Alpai Bernina traukiasi nuo azeru Como iki isztakų upės Adigos, Oetzthaler gi yra tarp Innos ir Ados, taigi iki Brenner perėjimui. Oetzthaler Alpai su visoms savo atžalomis wadinasi Tiroliszkais Alpais. Augščiausios viršūnės Berninų siekia 4000 metrų arba su viršum 13000 pėdų, Oetzthaler truputį žemesnis.

Alpai Veltliniszkai, kairėje pusėje virsutinės Addos, tarp azeru Como ir isztakų Oglio.

Ortleiszkai Alpai yra tarp isztakų Addos ir virsutinio Oglio vakaruose, tarp Addigos šiauriosios ir rytuose. Augščiausie viršūnė yra *Ortles*, netoli 4000 metrų augščiaus jurių paviršiaus. Per tuos kalnus, isz Addos klonies į Addigos klonį veda augščiausias Alpų perėjimas *Stylser Joch*, iszkilęs ant 2800 metrų arba su viršum 9000 pėdų augščiaus jurių paviršiaus.

Rytini dalis Rytinių Alpų Dravos-Rienzo klonies padalinta į dvi dali: viena dalis traukiasi į šiaurritus prie Dunajaus, pietrytinė gi dalis prie Adriatiko.

Šiaurritinė dalis dalinasi dar į du diržu, perkirsta Salzach-Enno-Zalza klonies: į šiaurini ir į pietinį.

Šiaurinis diržas yra tai *Salzburgiszkai ir Austrijokiszkai Alpai*. Salzburgiszkai Alpai traukiasi nuo upės Inno iki upei Salzach. Austrijokiszkai gi Alpai yra pratesimu pirmutinių; vakarinėj jų dalyj, tarp Salzach ir Enso yra druskos kastynės ir tą dalį wadina *Salzkammergut*. Šiaurritinę užbaigia Austrijokiszkų Alpų wadina kalnais *Wienerwald* (Vindobonos giria); viršūnė *Kahlenberg* yra toliausiai į šiaurius siekianti Alpų kalnų dalis.

Pietinis diržas traukiasi į rytus nuo perėjimo Brenner iki isztakų Muro.

Kalnai Tauern tvėria stacią grantinę sieną besitraukiančią nuo Salzach klonies šiauriosios iki Dravos klonies pietuose, viršūnės jų siekia 3800 metrų arba 12500 pėdų augščiaus jurių paviršiaus. Viršūnė *Gros Glockner* yra augščiausie rytinėj dalyj Rytinių Alpų.

Nuo įtakų Muro kalnai iszsiskozkija į dvi atžalas, tarp kurių yra klonis Muro ir paskui vėl susibėga. Šiaurini atžala vakarinėj dalyj wadinami *Zemuoj Tauern*, rytinėj gi dalyj *Eisenerz Alpais*, drauge gi tas dalis wadina *Stiriszkais Alpais*. Pietini atžala wadinasi *Stiriszkai-Kariniszkais Alpais*; nuo tų kalnų tęsiasi į rytus, į Vengriszką žemumą, dvi atžalos: *Leithz kalnai* ir *Bakonos giria*; abidvi tos kalnų atžalos prisigriebia Dunajaus.

Pietini Rytinių Alpų dalis, besitesiant prie Adriatiko, užima tris kalkinių kalnų eiles:

Tryntiszkai Alpai, tarp Adigos, Eisacho, Rienzo ir Piave, turi staczius viršūnes. Augščiausie jų viršūnė yra *Marmolata*, iszkilusi ant 3500 metrų arba su viršum 10000 pėdų augščiaus jurių paviršiaus.

Karniszkai Alpai traukiasi nuo Dravos iki isztakų Savos; toliaus į rytus traukiasi *Kroatizskai-Slawoniszkai* kalnai; į pietrytus gi toliaus Juliszkai Alpai.

Juliszkai Alpai yra tarp Savos ir Isonzo; viršūnė jų *Terglar* iszkilusi ant 3000 metrų arba 9900 pėdų augščiaus jurių paviršiaus, toliaus gi kalnai labiaus iszsiskieczia, į pietus nuo upės Laibacho arba Lublanos pereina į nevaisingą kalkinį iszkilimą *Karst* arba *Kras*, kurisai pereina ant Istrijos pussalio ir ant Balkanų pussalio po vardu Dinariszkų Alpų.

(Toliaus bus)

